

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	7
2. Koers gevraagd!	9
3. Waar staan we nu?	13
4. Koers 2040: de regio Utrecht als ontmoetings- plaats voor Healthy Urban Living	19
5. Trends: Wat komt er op ons af?	21
6. Toekomst 2040	25

Samenvatting

De regio Utrecht kiest ervoor een **Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living** te zijn. Dit koersdoel sluit aan op de strategische agenda van de Economic Board Utrecht. Daarin staat dat de regio groener, gezonder en slimmer moet worden. Onze koers is te zien als de ruimtelijk-economische vertaling van dit streven. Is zo'n koers wel nodig? Ja. Meer dan ooit. **Want de afzonderlijke gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen, hoe krachtig ook, komen er niet alleen.** De concurrentie in Europa is groot en groeiend. Als wij onze krachten bundelen, uitgaande van ieders sterke kanten, kunnen we onze krachten vermenigvuldigen. Daarbij past geen onderlinge concurrentie, maar complementariteit. In deze Koers gaan we voor het eerst als gezamenlijke U10-gemeenten achter een gedeeld toekomstbeeld staan, met duidelijke bijbehorende keuzes. De regio Utrecht – een van de meest competitieve en innovatieve regio's van Europa – kan zodoende de komende jaren haar **uiterst sterke punten en grote kwaliteiten verder uitbouwen.** Wij hebben een fantastisch leef- en vestigingsklimaat, een goede bereikbaarheid, een centrale ligging, een hoog opgeleide bevolking en grote ruimtelijke en landschappelijke kwaliteiten. Daar komt een sterke agglomeratiekracht nog bij. Dat is een geweldige basis om te bouwen aan een toekomst waarin **Groen, Gezond en Slim** de sleutelbegrippen zijn. We kijken nadrukkelijk verder dan economische criteria. Deze gezamenlijke koers biedt nieuwe kansen voor steden en dorpen, voor het bedrijfsleven en de overheid, voor hoger en lager opgeleiden, voor burgers, boeren en buitenlui. Het onderwijs, kennisinstellingen, startende en groeiende bedrijven kunnen ervan profiteren. De Utrechtse regio scheidt met 'Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living' ook een duidelijk toekomstbeeld voor de langere termijn.

Zo zien wij onze toekomst in het kort:

1. Utrecht is in 2040 de internationaal erkende regio voor life sciences, gezondheid en duurzaamheid.
2. Gemeenten in de regio zijn economisch complementair.
3. We kiezen voor een ongedeelde regio met voldoende woningen voor alle doelgroepen.
4. We groeien, met voorrang, op binnenstedelijke locaties. Dat leidt tot kwaliteit en interactie.
5. We geven voorrang aan duurzame mobiliteit.
6. Groen, landschap en cultuurhistorie leveren een onmisbare bijdrage aan de stedelijke regio.

1 . Voorwoord

Als wethouders Ruimte en Economie van de gemeenten in de Utrechtse regio hebben wij het initiatief genomen om – samen met de partners in de regio – een ruimtelijk-economische koers te formuleren.

Deze gezamenlijke koers van tien gemeenten in de regio, verenigd in de U10, dient enerzijds als richtingwijzer voor de (strategische) beleidsstukken van de afzonderlijke gemeenten. Anderzijds geeft de koers richting aan de samenwerking en lobby van gemeenten, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen in de regio. Samen optrekken: dat is onze boodschap. Alleen zo kunnen wij ons als gemeenten van de U10 zich sterker positioneren ten opzichte van andere regio's, en bijdragen aan een succesvolle ruimtelijk-economische ontwikkeling van de gehele regio.

Onze koers houdt – kort samengevat – in dat de regio Utrecht een Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living wil zijn. Bij dit koersdoel hebben we aansluiting gezocht bij de strategische agenda van de Economic Board Utrecht. Daarin staat dat de regio groener, gezonder en slimmer moet worden. Onze koers is te zien als de ruimtelijk-economische vertaling van dit streven.

Hoe ziet dat er dan concreet uit? In zes toekomstbeelden krijgt de koers een specifieke uitwerking. Daarin beschrijven we hoe we onze gezamenlijke toekomst tot en met 2040 voor ons zien. Doet u mee?

2. Koers gevraagd!

De verhoudingen tussen markt, overheid en samenleving zijn de laatste decennia ingrijpend veranderd. Ze zullen de komende tijd in beweging blijven. Daarnaast komen technologische innovaties met toenemende snelheid op ons af. Dat vraagt om sterkere regionale organisatiekracht. Kennis- en onderwijsinstellingen, overheden en ondernemers zullen de krachten moeten bundelen. Niemand kan het meer alleen. Een zelfbewuste, scherpe koers voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de regio is daarmee dringend gewenst. Die koers moet energie, urgentie en richting geven aan de ruimtelijk-economische samenwerking, binnen én buiten de regio, liefst voor een langere termijn. Zo'n koers vereist duidelijke keuzes, een helder profiel en 'regionaal gunnen'.

Het gaat goed met de Utrechtse regio, maar niet vanzelf. De dynamiek is onvoorspelbaar, er is continu aandacht nodig.

De regio Utrecht heeft een bijzonder aantrekkelijk woon- en vestigingsmilieu. Het gaat goed: de regio groeit en is in trek bij bewoners en bedrijven. Daarnaast is de Utrechtse regio het economisch brandpunt van een veel groter stedelijk netwerk. De noordvleugel van de Randstad – vooral het gebied rond Amsterdam en Utrecht – heeft een magnetische aantrekkingskracht op economische activiteiten en hoger opgeleide arbeidskrachten. De effecten daarvan zijn merkbaar in andere regio's in de nabijheid en op het nationale en internationale schaalniveau. Maar het is niet vanzelfsprekend dat dit zo blijft. De dynamiek in de regionale en mondiale economie is hoogst onvoorspelbaar. Het behoud van welvaart en welzijn vergt voortdurende aandacht en energie. Want ook andere regio's binnen en buiten Nederland profileren en ontwikkelen zich.

De opgave: traditioneel sterke sectoren verbinden aan groeisectoren. Cross-overs kunnen daarvoor zorgen: ze verbinden 'oud' en 'nieuw'.

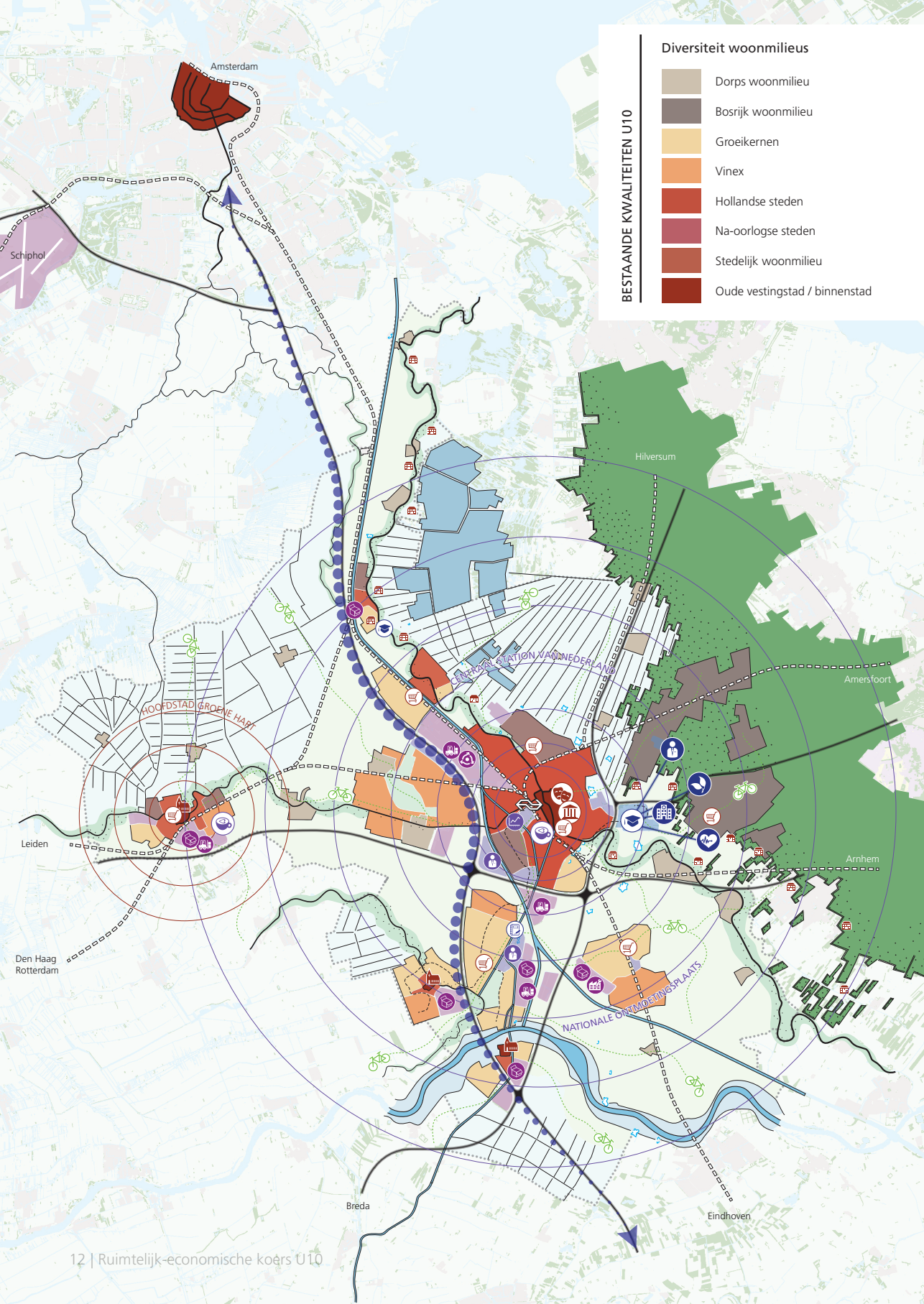
De Utrechtse regio heeft, net als Amsterdam, in de voorbije decennia geprofiteerd van de sterke nationale positie in zakelijke dienstverlening en de financiële sector. Onder invloed van technologische ontwikkelingen en de internationalisering van de economie is het verdienvermogen van deze sectoren echter aan het teruglopen. Bij het medische cluster, de kennisinstellingen en in de creatieve industrie is juist een sterke groei te zien.

De regio staat daarom nu voor de opgave de traditioneel sterke sectoren te verbinden aan de kennisintensieve en creatieve sectoren. Tussen die twee sectoren zullen we moeten zoeken naar maatschappelijk relevante crossovers.

Geen concurrentie, maar complementariteit. Daardoor worden we individueel en gezamenlijk sterker.

Als gemeenten en regio's elkaar daarin gaan beconcurreren, kan dat leiden tot meer van hetzelfde. Het is daarom van belang om de nadruk te verleggen: van concurrentie naar complementariteit. Iedere stad en iedere regio moet daarbij uitgaan van de eigen kracht en identiteit. Daarbij hoort ook dat men verschillen accepteert en waardeert, zowel binnen als tussen regio's. Om optimaal te kunnen profiteren van de stedelijke netwerken staat elke stad en elke regio daarom nu voor de uitdaging om zijn of haar eigen unieke profiel te vinden. Als elke gemeente daaraan zijn eigen identiteit en kwaliteit kan verbinden, versterken we het profiel van de regio. Daardoor worden we – individueel én gezamenlijk – een nog aantrekkelijker partner, met meer kritische massa.

Diversiteit woonmilieus

- Dorps woonmilieu
- Bosrijk woonmilieu
- Groeikernen
- Vinex
- Hollandse steden
- Na-oorlogse steden
- Stedelijk woonmilieu
- Oude vestingstad / binnenstad

BESTAANDE KWALITEITEN U10

Landschappelijke / culturele diversiteit

- Utrechtse Heuvelrug
- Veenweidelandschap
- Plassengebied
- Rivierenlandschap
- De Lek
- Forten
- Landgoederen (indicatief)
- Historische binnenstad

- Cultuur
- Winkelcentrum
- Regionaal fietsnetwerk

Economische complementariteit

- Kantorenpark
- Bedrijventerrein
- Life sciences, duurzaamheid & gezondheid
- Distributie / industrie

- Logistiek
- Handel
- Dienstverlening
- Financiële dienstverlening
- Maakindustrie
- Universiteit
- Beroepsopleidingen
- Ontmoetingsplaats
- Kennisas A2

3. Waar staan we nu?

Utrecht is de meest competitieve regio van Europa. De regio heeft een fantastisch leef- en vestigingsklimaat. De voorbije decennia werden gekenmerkt door sterke groei. Naar verwachting zal dit de komende decennia zo blijven. De uitdaging is om deze groei te accommoderen, met behoud van de hoge kwaliteit van leven en versterking van de concurrentiekracht. De uitgangssituatie daarvoor is goed. De Utrechtse kenniseconomie excelleert op het gebied van gezondheid en life sciences, en de bevolking is relatief gezond. Door de aanwezige kennis nog meer in de regio toe te passen, kan Utrecht zich ontwikkelen tot proeftuin en icoon. Er mogen dan ruimtelijke, economische en sociaal-maatschappelijke verschillen zijn, maar de regio biedt kansen voor iedereen. Zo kunnen we een bijdrage leveren aan een gezonde leefomgeving, een gezonde bevolking én aan duurzame economische groei.

De uitgangssituatie is goed. De regio Utrecht is competitief, sterk, veelzijdig en innovatief: de meest competitieve regio van Europa.

De Utrechtse regio is het kloppend hart van Nederland. De regio kent een bijzonder aantrekkelijk woon- en vestigingsmilieu, een sterke economie, een hoog kennisniveau, een breed en divers palet aan mooie, hoogwaardige landschappen, vele plekken met een bijzondere cultuurhistorische waarde, en een zeer gunstige ligging. Daar komt nog bij dat de regio een overzichtelijke schaal heeft: het stedelijk centrum met zijn topvoorzieningen én de bijzondere landschappen eromheen bevinden zich op fietsafstand. Je kunt in de regio Utrecht zowel landelijk als stads wonen. Iedereen kan gebruik maken van groene én stedelijke voorzieningen. In het westen en zuiden van de regio zijn het midden- en kleinbedrijf, logistiek en distributie sterker vertegenwoordigd. Daarmee heeft de regio een veelzijdige economie. Aan de oostzijde ligt het Utrecht Science Park (USP), een belangrijke regionale economische motor met eromheen een sterk cluster op het gebied van life sciences, duurzaamheid en gezondheid. Niet voor niets is de regio Utrecht volgens de EU de meest competitieve regio van Europa én de Europese innovatieleider. Overheid, ondernemers en kennisinstellingen boeken successen op het gebied van gezondheid, life sciences en duurzaamheid. We lopen voorop met verduurzaming van de gebouwde omgeving en van het mobiliteitssysteem, met de fiets als belangrijk

Woerden

Het Zuwe Hofpoort Ziekenhuis maakt onderdeel uit van het Antonius Ziekenhuis. Het hoofdkantoor van de FNV is verhuisd naar Leidsche Rijn. Nieuwe innovatieve bedrijven in Woerden zijn: Blue Print Automation en Roche.

- actualisatie op de kaart: toonaangevende bedrijven en instellingen -

Toonaangevende bedrijven en instellingen; U10 Regioatlas, Juli 2015

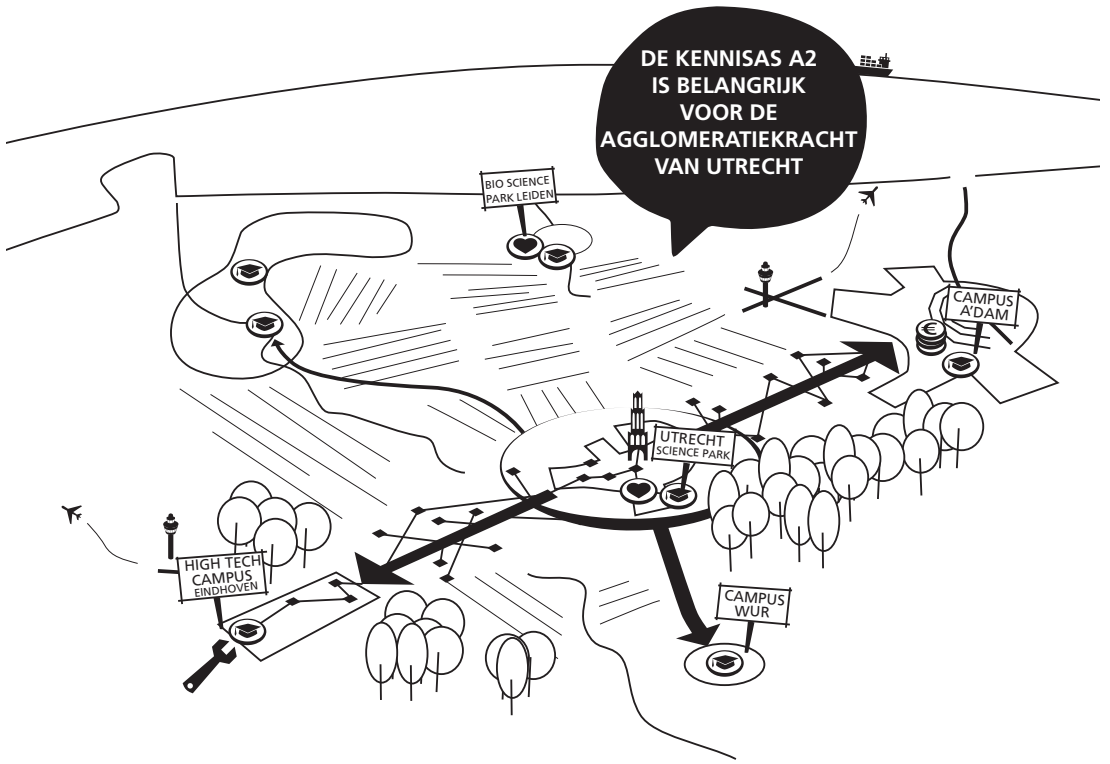
transportmiddel. De medische faculteit scoort wereldprimeurs op het gebied van regeneratieve geneeskunde, stamcelonderzoek en toepassing van 3D-printing.

Agglomeratiekracht wordt steeds belangrijker voor regionaal-economische ontwikkeling. De regio Utrecht vertoont die agglomeratiekracht bij uitstek.

In stedelijke gebieden is altijd sprake van agglomeratievoordelen: bedrijven profiteren van elkaars nabijheid en er is een beter en specialistischer arbeidsaanbod. Echt grote steden kent Nederland niet. Ons land bestaat uit een netwerk van middelgrote en kleine steden die relatief dichtbij elkaar liggen. Door te investeren in een netwerk van steden en stedelijke regio's met (infrastructuur)verbindingen van hoog niveau is het mogelijk om meer gezamenlijke massa te creëren. In dat typische Nederlandse stedennetwerk springt de regio Utrecht eruit. We onderscheiden ons met name door de verbindende positie. Utrecht ligt centraal op het knooppunt van de A12 en de kennisas A2, waarlangs de ruimtelijk-economische groei van Nederland zich steeds meer concentreert. Deze ligging zorgt voor agglomeratiekracht. Utrecht is het centraal station van Nederland; spoor- en snelwegen uit alle windrichtingen komen hier samen en ook Amsterdam en Schiphol zijn dichtbij. Dat zorgt van oudsher al voor een sterke positie in logistiek, distributie, (groot)handel en nationaal georiënteerde dienstverlening. De laatste jaren gaat Utrecht ook steeds meer als nationale ontmoetingsplaats functioneren, met talrijke congres- en vergadercentra, bedrijfsverzamelcentra en vestigingen van koepels, bonden en verenigingen als representanten.

Groen, Gezond, Slim: dat zijn de leidende thema's voor de toekomst. Net als de Economic Board Utrecht kiezen wij voor deze strategische agenda.

De Economic Board Utrecht (EBU) heeft in zijn strategische agenda maatschappelijke uitdagingen vertaald naar economische kansen. De leidende thema's daarbij zijn Groen, Gezond, Slim. De EBU vraagt overheden om met buurgemeenten, ondernemers en kennisinstellingen het (inter)nationale podium te claimen voor regionale kracht en de geboekte successen op het gebied van Healthy Urban Living. Die handschoen pakken wij als samenwerkende U10-gemeenten graag en enthousiast op. We willen werken aan een regio die voor alle bewoners zowel werk als een hoge kwaliteit van leven biedt, met gezonde mensen, een duurzame leefomgeving en een innovatieve economie. Om dat voor elkaar te krijgen, kiest de regio ook voor Groen, Gezond en Slim als richtinggevend motief voor zijn ruimtelijk-economische koers. Met deze keuze sluiten we aan bij de

strategische agenda van de EBU en bij de Utrechtse inzet voor de Agenda Stad, die momenteel wordt uitgewerkt in zogenoemde City Deals met het Rijk. We hebben verkend met welke ingrediënten de drie genoemde begrippen richting kunnen geven aan de ruimtelijk-economische koers. Het gaat om het volgende:

Groen: een circulaire economie in een groene omgeving

Ingrediënten:

- energiepositief wonen en werken
- een duurzaam mobiliteitssysteem
- duurzame herontwikkeling van het stedelijk gebied
- versterken van de beleefbaarheid van landschappen en de kwaliteit van de groene leefomgeving

Gezond: een gezonde economie en een gezonde bevolking

Ingrediënten:

- health & life sciences als Utrechtse topclusters
- een regio waarin iedereen zich kan aanpassen en eigen regie kan voeren op het leven, ongeacht de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen daarvan
- een regio waarin iedereen meetelt en zoveel mogelijk meedoet
- een leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en bewegen

Slim: nieuwe verbindingen van kennis en business

Ingrediënten:

- een verbinding van groen en gezond met de sterke sector zakelijke dienstverlening/ ICT
- research & development
- versnellen van infra- en informatiestructuren
- versterken van de koppeling tussen onderwijs en arbeidsmarkt

Groen, Gezond, Slim: die begrippen staan niet op zichzelf. Ze gaan hand in hand. Juist de combinatie kan richting geven. Daarom gaan we in het vervolg van deze ruimtelijk-economische koers op zoek naar de manier hoe deze begrippen elkaar kunnen versterken. We richten de focus daarbij op de regio als een ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living: gezond stedelijk leven.

AMSTERDAM

SCHIPHOL

HILVERSUM

KENNISUITWISSELING

ONTMOETING

BINNEN STEDELIJK WOONMILIEU
DRAAGVLAK BETALBAAR WONEN

KENNISECONOMIE

CIRCULAIRE ECONOMIE

SCHONE OMGEVING

ELEKTRISCH VERVOER

LEIDEN

REGIONAAL FIETSNETWERK

DEN HAAG
ROTTERDAM

SYSTEEMINTEGRATIE

PASSANDE BANKOPENDING

PROEFFUNEN

BREDA

EINDHOVEN

DURZAAM BOUWEN

DURZAAM ENERGIË

VOEDING

GEZONDHEID

SOCIALE PARTICIPATIE

RECREATIE

PRACHTIG LANDSCHAP

GEZONDE ELEFONGBEING

AMERSFOORT

ARNHEM

4. Koers 2040: De regio Utrecht als ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living

Van alle stedelijke regio's in Nederland groeit de Utrechtse regio het hardst. Dat gaat gepaard met miljardeninvesteringen, maar plaatst ons ook voor de opgave om de gezondheid van het leefklimaat te bewaken en de groeiende gezondheidsverschillen niet te laten oplopen. We willen niet alleen economische ranglijstjes aanvoeren. We willen ook een topregio zijn in de quality of life: sociale relaties, gezondheid, cultuur, maatschappelijke betrokkenheid en duurzaamheid. Er is méér dan economie. Daarom richten wij onze koers op Healthy Urban Living.

De Utrechtse regio koerst naar een gezonde leefomgeving. We kijken verder dan de economie. Het gaat ook om geluk, gezondheid en welzijn.

De Utrechtse regio moet een omgeving zijn waar mensen gezond kunnen leven. In een gezonde leefomgeving, met schone lucht en bodem, een toegankelijk landschap en beperkte overlast is het goed wonen. Het is een omgeving die uitnodigt tot een gezonde levensstijl, die aanzet tot beweging en participatie, die levendigheid kent en waar ontmoeting vanzelfsprekend is. De natuurlijke en cultuurhistorische dragers van de regio vormen daarvoor een waardevolle basis. Daarom worden ze gekoesterd, ontwikkeld en met zorg benut.

In de besluitvorming kijken we daarom verder dan economische criteria. We betrekken geluk, gezondheid en welzijn doelbewust en altijd in onze afwegingen. De regio Utrecht biedt kansen voor sociale en bestuurlijke innovatie: de overheid, bewoners, bedrijven en instellingen nemen daarvoor samen verantwoordelijkheid. Mensen hebben een passende baan of opleiding, of zijn op een andere manier actief bij de samenleving betrokken. Hiermee laat de Utrechtse regio zien dat Healthy Urban Living meer is dan een slogan. Het is een manier van leven.

De koers biedt nieuwe kansen voor de economie. Kennisinstellingen, startende en groeiende bedrijven vinden hier een goede bakermat.

Healthy Urban Living vergt slimme, innovatieve oplossingen. Dat biedt de Utrechtse regio ook nieuwe economische kansen. We kunnen ons nog sterker profileren als kennisleverancier, of als proeftuin voor nieuwe toepassingen die hier of elders ontwikkeld zijn. Daarnaast ligt er een goede bakermat voor startende en groeiende bedrijven. De regio beschikt al over een excellente mix van kennis, bedrijvigheid en (semi)publieke

instellingen op het terrein van gezond (stedelijk) leven, en is actief in diverse netwerken met andere regio's in dit domein.

De nieuwe economie biedt ook kansen voor de lager opgeleide bevolking. Er zijn talrijke (vaak nieuwe) verbindingen mogelijk tussen de kenniseconomie en de traditioneel sterke sectoren zoals logistiek, detailhandel en diensten.

Ontmoeting is een kernbegrip in de nieuwe economie. We investeren daarom in (extra) fysieke ontmoetingsplekken en in het netwerk.

De strategische ligging van de regio Utrecht in het hart van het Nederlandse steden-netwerk krijgt extra betekenis, nu ontmoeten steeds belangrijker wordt in de nieuwe economie. Met (onder andere) de vernieuwde OV-terminal, het NBC-congrescentrum, Nyenrode en de binnenstad van Utrecht is de regio het centraal station én het winkelhart van Nederland. Maar ook buiten de Utrechtse binnenstad en in de omliggende gemeenten biedt deze centrale ligging kansen voor ontmoeting: op formele plekken, zoals de Jaarbeurs, hotels, bedrijfsverzamelgebouwen en nationale hoofdkantoren, maar ook op informele locaties, zoals koffiebars, culturele voorzieningen, op pleinen of in het landelijk gebied.

Een van de verklaringen voor de populariteit van wonen in stedelijke regio's is de nabijheid en beschikbaarheid van horeca, podia, evenementen en andere culturele voorzieningen, in een omgeving met elementen van cultuurhistorische waarde. We investeren daarom in extra (fysieke) ontmoetingsplekken en in een fijnmazig netwerk dat de locaties met elkaar verbindt. Zo maken we deze interacties nog beter mogelijk. Niet alleen fysiek, maar ook digitaal, dankzij slimme ICT-netwerken. Dat draagt bij aan het ontstaan van crossovers tussen verschillende sectoren, een van de basisvoorwaarden voor de bloei van een stedelijke en regionale kenniseconomie.

5. Trends: wat komt er op ons af?

De wereld verandert, en daarmee ook de Utrechtse regio. De dynamiek van deze permanente economische, technologische, maatschappelijke en ecologische veranderingen en ontwikkelingen is groot. Met onze ambitie 'Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living' kiezen we voor een koers die het mogelijk maakt om deze trends in ons voordeel te gebruiken.

De internationale concurrentie tussen regio's wordt sterker. De Utrechtse regio zal daarom de innovatiekracht en agglomeratiekracht verder moeten versterken.

Kenniswerkers en creatieven willen werken waar het leven goed is. Als niet aan steeds hogere eisen op het gebied van de 'quality of life' kan worden voldaan, zullen (kandidaat-)bedrijven en inwoners die kwaliteit elders gaan zoeken. De concurrentie is groot. Daarmee wordt het een belangrijke uitdaging om internationale kenniswerkers aan te trekken en de hoger opgeleide jongeren vast te houden.

Om te kunnen (blijven) concurreren zal de innovatiekracht, de productiviteit en de agglomeratiekracht van de Utrechtse regio moeten worden versterkt. Zeker nu de arbeidsmarkt flexibeler en internationaler wordt. Mensen werken minder vaak in vaste dienst bij één bedrijf. Ze zijn zzp'er of hebben verschillende werkgevers. Baanzekerheid en sociale zekerheid worden kleiner, zeker aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Sommige banen worden zelfs overbodig. Naar verwachting worden robots 'zelflerend'. Ze zijn daardoor beter in staat om complexe taken uit te voeren. De grote middengroep op de arbeidsmarkt zal daardoor gaan concurreren met de onderkant van de arbeidsmarkt, met als inzet dezelfde banen. Er zal vooral vraag blijven naar arbeid waarbij de nadruk ligt op (hoogwaardige) kennis, persoonlijke aandacht, inlevingsvermogen en creativiteit.

Interacties drijven economische groei. Dat lukt het best in stedelijke gebieden. Overheidsbeleid speelt daarbij een belangrijke rol.

De nieuwe economie floreert door talrijke interacties. Mensen en bedrijven maken gebruik van elkaars producten en diensten, delen voorzieningen en toeleveranciers, en zoeken de arbeidsmarkt van gekwalificeerd personeel op. Kennisintensieve bedrijven en bedrijven in de creatieve sector vestigen zich in elkaars nabijheid om kennis uit te wisselen. Dat lukt het best in stedelijke gebieden, zoals de Noordvleugel van de Randstad.

Deze ontwikkelingen hebben ook een ruimtelijke equivalent: de behoefte aan ontmoetingsplekken neemt toe, zowel in gebouwen als in de openbare ruimte. Die ontmoetingen gebeuren bij voorkeur op goed bereikbare locaties, met een grote dynamiek en variatie. Overheden spelen hierbij een belangrijke rol met hun beleid rond bereikbaarheid, voorzieningen en cultuur. Ze kunnen door beleidsingrepen hotspots voor ontmoeting creëren.

De economie wordt circulair en richt zich op welvaart boven winst. Steeds meer ondernemers delen die visie. Uit overtuiging, en omdat ze *business* zien.

In de Utrechtse regio leggen veel ondernemers zich al toe op het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Welvaartsmaximalisatie gaat daarbij boven winstmaximalisatie. Ondernemers zijn ervan doordrongen dat het klimaat verandert en dat sommige grondstoffen steeds schaarser worden. De hiermee gepaard gaande transities hebben een enorme ruimtelijke impact, maar bieden ook economische kansen. Het gaat daarbij niet alleen om inpassing van duurzame energieopwekking. Ook in de bestaande gebouwde omgeving moet veel gebeuren. Denk aan energiebesparing, klimaatadaptatie en duurzame mobiliteit. Het groeiende tekort aan sommige grondstoffen vraagt om een circulaire economie en technologische innovaties. Vermindering van de CO₂-uitstoot en de behoefte aan leveringszekerheid voor energie vergen lokale energieopwekking uit hernieuwbare bronnen.

De nieuwe technologie biedt nog onbekende mogelijkheden. De regio Utrecht kent al diverse initiatieven die hierop inspelen of erop vooruitlopen.

Over de gehele wereld – en zeker ook in de regio Utrecht – werken mensen hard aan technologische transities met vaak nog onvermoede mogelijkheden. Alles gaat sneller. Alles kan digitaal. Er ontstaan onverwachte en onvoorspelbare combinaties. Nieuwe technologieën maken het voortdurend beter mogelijk dat mensen naast consument ook producent zijn. Internet en sociale media stellen mensen in staat om zich buiten bestaande structuren te organiseren, initiatief te nemen, draagvlak te organiseren en medewerking af te dwingen.

Deze ontwikkelingen staan eigenlijk nog in de kinderschoenen. De toegankelijkheid van personen en diensten zal de komende jaren en decennia nog sterk toenemen. De Utrechtse regio kent al diverse initiatieven die hierop inspelen of vooruitlopen. Denk aan zorg aan huis en de verdere integratie van technologie en diensten in de woning.

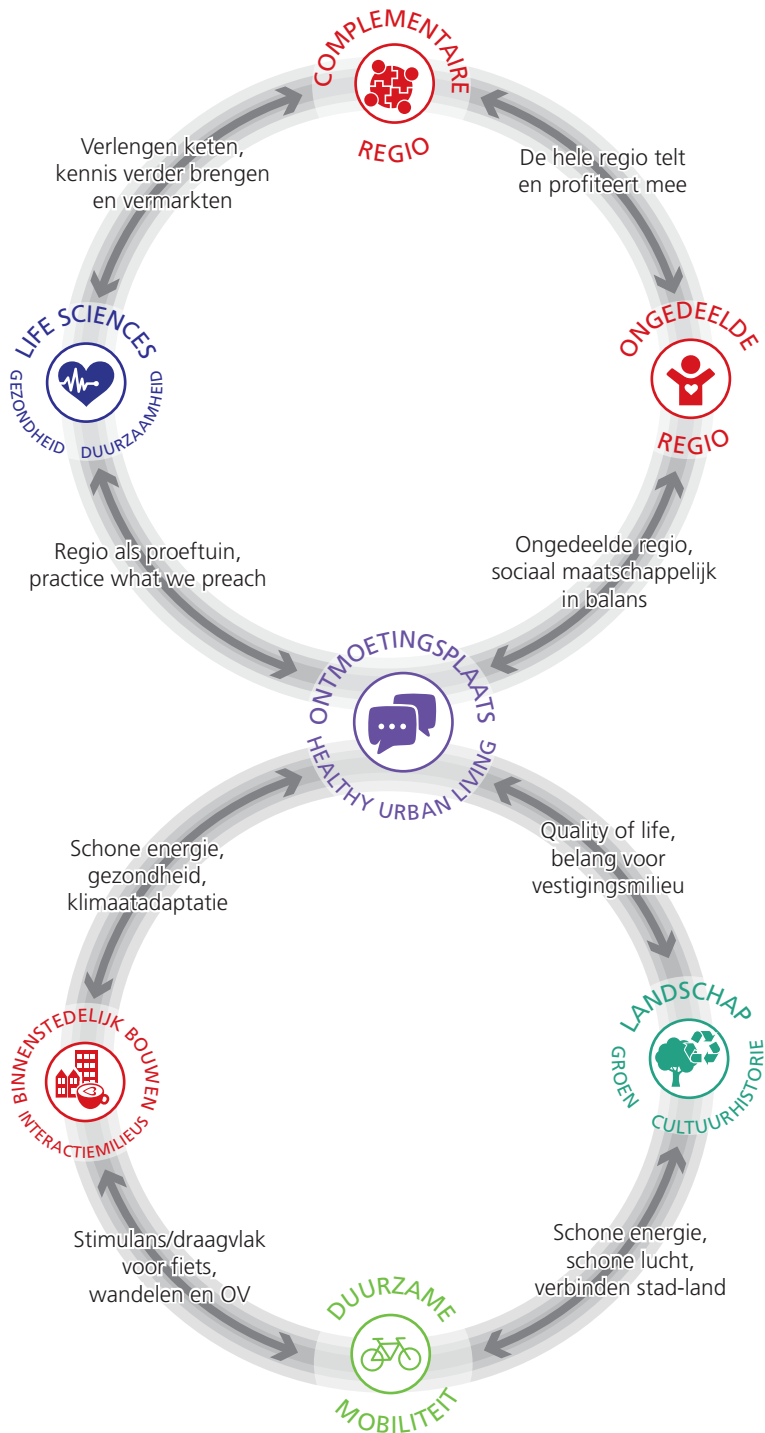
Of neem de introductie van autonoom vervoer. Dat zal de scheiding tussen openbaar en privaat vervoer doen vervagen. Utrecht is een belangrijke verkeersknoop. Daarmee kunnen veranderingen op het gebied van mobiliteit voor deze regio een grote impact hebben.

De bevolking verandert, en daarmee ook de woningmarkt en de zorg. Steden groeien weer, in de periferie neemt het aantal ouderen toe.

Al vanaf de jaren tachtig groeit de bevolking in de grote steden van Nederland. De laatste vijf jaar is zelfs sprake van een groeiversnelling, ook in Utrecht. Vanuit de rest van Nederland trekken jongeren naar de stad. De uittocht van gezinnen uit de stad is gestopt of afgenomen. Bij sommige van de omliggende gemeenten is het omgekeerde het geval: ze groeien minder hard.

De trek naar de stad en de sterk veranderende bevolkings- en huishoudensamenstelling (dubbele vergrijzing, instroom door buitenlandse en binnenlandse migratie, sterke groei eenpersoonshuishoudens) is een majeure transitie. Vooral buiten de stad neemt het aantal ouderen toe. De stad Utrecht blijft jong, vooral door de aantrekkingskracht van de universiteit en hogescholen.

Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de woningmarkt, waar meer vraag is naar kleinschalig wonen. En ze hebben gevolgen voor de vraag naar voorzieningen: denk aan zorg, recreatie en ontspanning. In perifere gebieden zal het draagvlak voor voorzieningen juist afnemen. Daar zal de nadruk dan ook sterker komen te liggen op zelfredzaamheid en mantelzorg. Niet iedereen kan daarin mee: naast de initiatiefrijke burgers en bedrijven die voorop lopen met technologische en maatschappelijke innovaties staan anderen, die minder goed in staat zijn om zich te organiseren en sceptisch staan tegenover verandering. Mensen uit lagere inkomensklassen hebben vaker gezondheidsproblemen. Het kan leiden tot toenemende zorgbehoefte en de behoefte aan ondersteuning en bemiddeling in bepaalde wijken.

6. Toekomst 2040

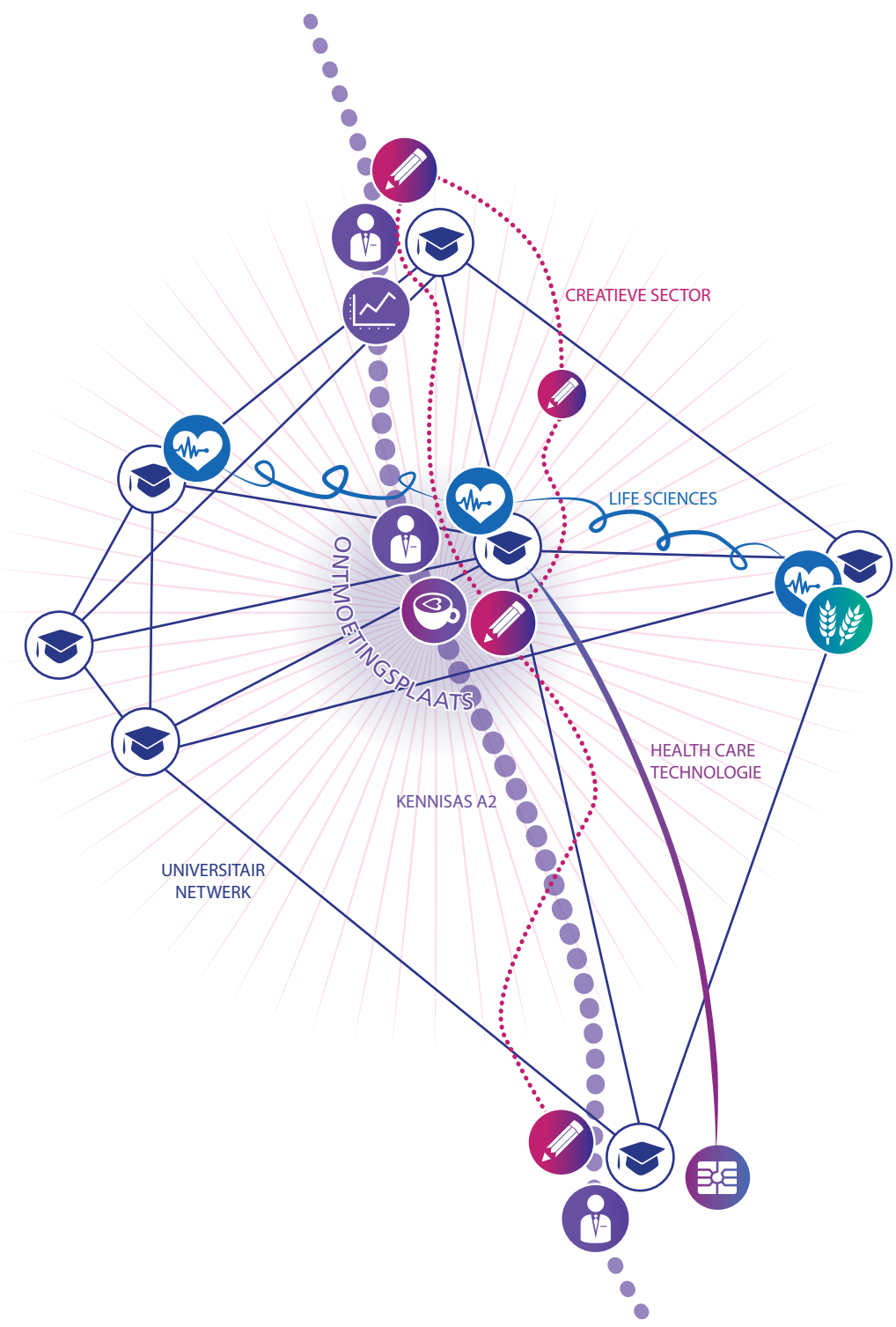
We koersen met de regio Utrecht naar een Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living. Dat vraagt om economische en ruimtelijke keuzes. Het ziet er naar uit dat de regio de komende decennia nog flink blijft groeien. Onze ambitie is om die groei te gebruiken om de regio beter te maken: groener, gezonder, slimmer. Ontmoeting en gezonde verstedelijking staan centraal. Het betekent een focus op welbevinden, bewegen, duurzaamheid, en perspectief op wonen, werk en opleiding. Maar hoe kunnen we het beste inspelen op kansen en bedreigingen? Hoe stellen we ons de Utrechtse regio in 2040 voor? Welke keuzes zijn daarvoor nodig?

Een duidelijke koers. Flexibel samenwerken. Wisselende allianties.

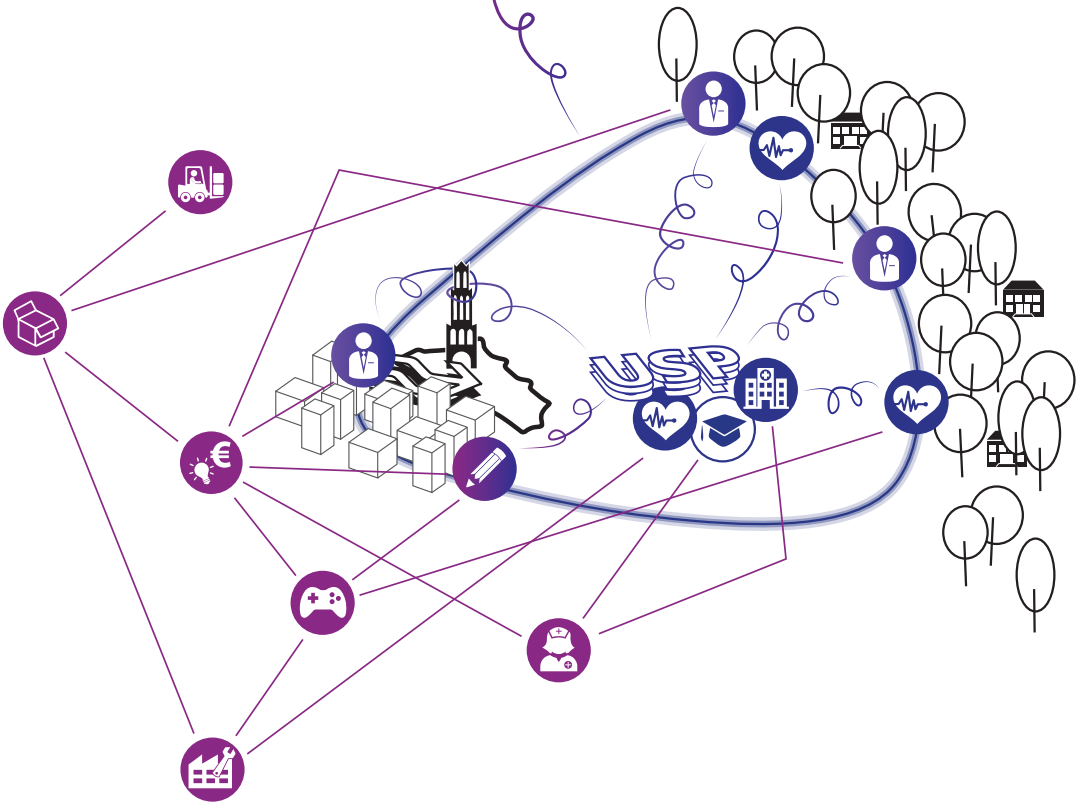
De Utrechtse regio kiest 'Ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living' als gezamenlijke koers. We zorgen ervoor dat we deze koers gedurende een langere periode vasthouden. Onze strategische positie in het netwerk van Nederlandse stedelijke regio's is daarbij essentieel. Flexibel samenwerken op diverse schaalniveaus vinden wij de beste strategie. We zijn als regio relatief klein en we liggen te dicht bij Amsterdam om ons zelfstandig te presenteren als metropolitane regio. We zijn afhankelijk van (én interessant voor) allerlei andere steden en netwerken op verschillende schaalniveaus. Daarom gaan we wisselende allianties aan met andere partners en regio's in binnen- en buitenland, steeds gericht op uitwisseling van toegevoegde waarde. In Utrecht komen verschillende netwerken en allianties rond het brede domein van duurzaamheid, gezondheid en life sciences samen. Bovendien biedt de regio een interessante proeftuin voor innovaties.

Samenwerking. Met publieke én private partijen.

Bij de samenwerking kijken we niet alleen naar andere overheden. We richten onze blik juist ook op private initiatieven en maatschappelijke partners. Als Utrechtse gaming-expertise wordt toegepast in een zorginstelling in Noord-Holland, of als technologie van Philips Eindhoven naar ons Academisch Ziekenhuis komt, is dat te danken aan private inspanningen en de bijzondere, centrale positie en externe oriëntatie van Utrecht. Die willen we stimuleren door private partijen ook te betrekken bij wisselende coalities op verschillende schaalniveaus ten gunste van stad en regio. Zo kan Utrecht profiteren van de nabijheid van Schiphol en van de internationale merkwaarde en topvoorzieningen van Amsterdam. Met Eindhoven (Philips/TU Eindhoven) en Wageningen (WUR)

werkt de Universiteit Utrecht nu al samen in diverse strategische allianties. Dergelijke samenwerkingsrelaties worden geïntensiveerd en gestimuleerd, vanuit de overtuiging dat kennis delen leidt tot kennis vermenigvuldigen. Dit geldt ook tussen overheden. Zo zijn bijvoorbeeld de G4, de Noordvleugel en de allianties en samenwerkingsverbanden van gemeenten op het grensvlak van de regio met andere regio's (zoals Amsterdam en Rotterdam) van meerwaarde voor de regio Utrecht.

Toekomstbeeld #1.

Utrecht is in 2040 de internationaal erkende regio voor *life sciences*, gezondheid en duurzaamheid.

Anno 2016 is de Utrechtse regio volgens de EU een van de meest competitieve regio's van Europa én de Europese innovatieleider. Deze positie wordt versterkt en versterkt. **In 2040 is onze regio toonaangevend op het gebied van *life sciences*, *health* en duurzaamheid.**

Het Utrecht Science Park (USP) wordt een internationale toplocatie. De economische motor draait op volle toeren. Het USP en de daarmee samenhangende locaties in de omgeving zijn ingericht als internationale toplocatie. De brandstof hiervoor is het innovatieve en creatieve milieu. Dat zorgt voor de generatie van kennis op basis van *crossovers* tussen verschillende sectoren. In de regio Utrecht neemt, mede door de groei van het USP, de productie en de overdracht van kennis tussen verschillende sectoren en locaties toe. Dit leidt tot meer innovatie op het gebied van *life sciences*, *health* en duurzaamheid.

Functionele ordening. Daarnaast is een ontwikkeling te zien van bedrijven in de regio die deze innovaties zullen vermarkten en verbinden aan de traditionele sectoren zoals handel, logistiek, ICT en landbouw. Daarbij is een duidelijk functionele ordening zichtbaar. Harde kennis, onderzoek en onderwijs zijn geclusterd op het USP. Voor regulier onderzoek, ontwikkeling, testfaciliteiten en ondersteunende diensten zijn er voldoende locaties in de regio. Hiervoor is het belangrijk de bereikbaarheid van het USP te verbeteren. Niet alleen vanuit het centrum en Utrecht Centraal, maar ook de bereikbaarheid met omliggende woongebieden, werkgebieden en OV- knooppunten.

Duurzaamheids- en gezondheidsambities worden opgeschroefd. De Utrechtse propositie is alleen geloofwaardig als we hem zelf in de praktijk brengen. We voeren onze ambities rondom duurzaamheid en gezondheid flink op. Ze betreffen zowel de energietransitie als de circulaire economie. Bedrijven, organisaties en overheden werken bewust aan circulariteit: door afvalscheiding verder door te voeren, bij de gezamenlijke gemeentelijke inkoop zoveel mogelijk circulaire producten in te kopen, en bedrijven te ondersteunen bij de reorganisatie van productieketens. In de productie worden producten en diensten op een groene, duurzame manier geproduceerd en aangeboden. We zetten in op een klimaatneutraliteit door energiebesparing, energie uit lokale en hernieuwbare bronnen en aardgasloze woningen. We vergroten de rol van fiets, voetganger en openbaar vervoer.

Nul-op-de-meter-woningen

Eind januari 2015 is de landelijke deal Stroomversnelling Koopwoningen ondertekend door de regiogemeenten in Utrecht. Sindsdien is in samenwerking met de 15 U-Thuis gemeenten, de NMU, EBU en HU gewerkt aan de opzet en start van de ontwikkeling van pilotrenovaties. Dit in de aanloop naar latere opschaling naar 50.000 nul-op-de-meter woningen in de provincie Utrecht in 2020.

Playful city

De Universiteit Utrecht, HKU en UMC Utrecht werken al sinds 1998 samen in onderzoek en ontwikkeling van interactieve toepassingen binnen de driehoek technologie, design en onderzoek. Dankzij een nauwe samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven slaagt Utrecht erin om met behulp van games maatschappelijke uitdagingen aan te pakken.

Nul-op-de-meterwoningen

De gemeente Stichtse Vecht draagt bij aan de realisatie van nul-op-de-meter woningen.

- *Raadsreactie gemeente Stichtse Vecht*

Dit zijn onze keuzes:

- We kiezen voor de ontwikkeling van het Utrecht Science Park en omgeving als internationale toplocatie voor life sciences, gezondheid en duurzaamheid
- We kiezen voor verbetering van de bereikbaarheid van het Utrecht Science Park, ook vanuit de economische centra, woon-werkgebieden en OV-knooppunten in de regio.
- We willen voorop lopen in de transitie naar duurzame energie.
- We intensiveren onze inzet voor een circulaire economie ('Cirkelregio Utrecht').

Life Science As

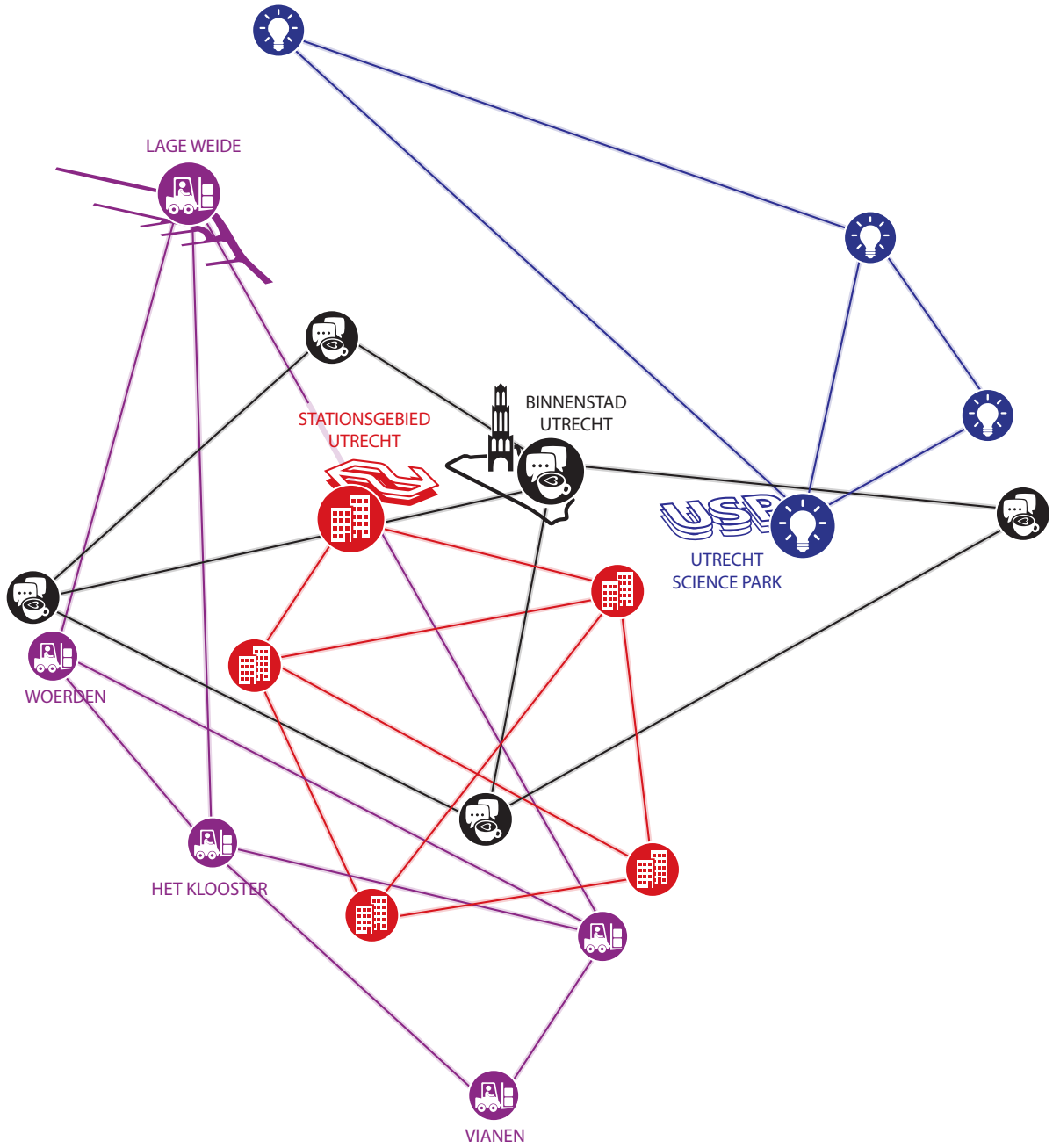
Met de Life Science As wordt bijgedragen aan het internationaal toonaangevend vestigingsmilieu rondom Utrecht Science Park.

- *Raadsreactie Gemeente De Bilt*

Duurzame bedrijven

Zeist heeft een duurzame identiteit en uitstraling, met veel "duurzame" bedrijven, zoals WNF, Triodosbank, PGGM, Reinaerde, Vogelbescherming, Bartimeus en Abrona.

- *Raadsreactie gemeente Zeist*

Toekomstbeeld #2.

Gemeenten in de regio zijn economisch complementair.

De regio Utrecht heeft in 2040 een complementaire, stabiele en toekomstvaste economie waarin – naast de kenniseconomie – ook traditionele sectoren en de creatieve industrie sterk vertegenwoordigd zijn. In 2040 zijn de traditioneel sterke sectoren zoals logistiek, diensten en land- en tuinbouw nog steeds goed vertegenwoordigd, maar ze hebben zich verder ontwikkeld.

De regio: een economisch systeem met onderdelen die elkaar perfect aanvullen.

De regio Utrecht functioneert als een economisch systeem waar alle clusters en sectoren cruciaal voor elkaar zijn en floreren bij elkaars bestaan. Het midden- en kleinbedrijf speelt een belangrijke rol in de regio en is cruciaal voor de ontwikkeling van kennis, producten en diensten onder andere op het gebied van life sciences, gezondheid en duurzaamheid. De regio beschikt met het Utrecht Science Park en Nyenrode over een topcampus, en met het Utrechtse Stationsgebied over een Central Business District op de beste OV-locatie van Nederland.

Hoogwaardige maakindustrie, slimme logistiek en andere innovatieve midden- en kleine bedrijven ontwikkelen zich op diverse hoogwaardige bedrijventerreinen aan de west- en zuidkant van de regio. Deze locaties zijn elk een spil in een regionaal netwerk van locaties, ieder met een eigen profiel en functie voor het geheel. De zzp'ers maken een steeds groter deel uit van de economie. Deze innovatieve ondernemers hoeven niet per se te groeien in omvang. Steeds vaker werken ze op projectbasis samen, of kiezen ze voor een coöperatieve vorm waarin specialisten elkaar aanvullen. We zoeken naar crossovers tussen verschillende sectoren, zoals *smart industry*, *gaming* en slimme vormen van logistiek.

De regio: één vestigingsplaats. Geen concurrentie, maar complementariteit.

We beschouwen de Utrechtse regio als één vestigingsplaats. Concurrentie tussen gemeenten maakt plaats voor complementariteit. Er zijn binnensteden van verschillende schaal en functie en specifieke productielandschappen met elk een eigen profiel. Regiogemeenten voeren een gezamenlijk vestigingsbeleid om nieuwe of groeiende bedrijven de juiste ruimte en locatie te bieden. Bedrijventerreinen ontwikkelen een duidelijk profiel, waarmee zij zich onderscheiden van elkaar. Samenwerkende gemeenten voeren er actief acquisitie mee. Bedrijvigheid die behoort tot een bepaald cluster wordt zo veel mogelijk gegroepeerd op gespecialiseerde terreinen, zodat ondernemers daar van elkaars nabijheid kunnen profiteren. Ook sturen gemeenten samen op de vestiging van (grootschalige) detailhandel en behoud van krachtige stads- en dorpscentra.

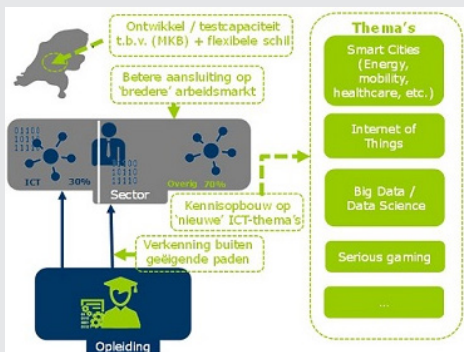
Percuris

Percuris biedt organisaties als het UWV en gemeentes inzicht in de mogelijkheden van haar cliënten en begeleidt deze, via persoonlijk toegesneden re-integratietrajecten, naar werk in de regio. Hiernaast ontwikkelt en organiseert Percuris óók zelf re-integratietrajecten. Projecten die altijd beginnen bij de vraagzijde van de arbeidsmarkt. Om Vervolgens te worden gecompleteerd met de juiste ingrediënten en projectpartners.

Economisch profiel

Het economisch profiel van Woerden is onderscheidend in Kaas, handel en logistiek, maakindustrie (waaronder metaal en kaas), huisvesting van vele branche- en vakorganisaties en toekomst gericht ontmoetingsplek aan A12 / stationslocatie voor congres en vergaderruimten. Het Technisch MBO, net als de 'kaasacademie', de 'kaas experience' en 'biobased economie' bieden kansen.

- Raadsreactie gemeente Woerden

ICT Lab Utrecht

ICT Lab Utrecht is als innovatieve leer- en werkomgeving voor MBO-studenten gestart. In dit Lab leren en werken MBO-studenten in een bedrijfsomgeving aan ICT-gerelateerde thema's die voortkomen uit de veranderende rol van ICT in de economie. Daarnaast biedt het ICT Lab Utrecht een laagdrempelige ontwikkel/test/R&D omgeving voor het MKB en de overige zakelijke markt in de regio Utrecht.

Kaasacademie

Woerden is een echte kaasstad. In de gemeente en in de omgeving is de werkgelegenheid in deze industrie niet te onderschatten. De werkzaamheden in de kaasbedrijven zijn de laatste jaren ingewikkelder geworden terwijl ondertussen kennis over het kaasmaken verdwijnt. De Kaasacademie is een initiatief in ontwikkeling om het onderwijs en de markt dichter bij elkaar te brengen in Woerden.

We stimuleren de diversiteit van regiogemeenten. Maar er zijn wel grenzen.

Sommige verschillen willen we tegengaan, vooral verschillen die maatschappelijke ongelijkheid in de hand werken. In Utrecht moet op de arbeidsmarkt ruimte zijn voor iedereen. Door hoogwaardige kennisintensieve bedrijven en wetenschap te verbinden met andere vormen van onderwijs en bedrijvigheid ontstaat werkgelegenheid op een breed front. Zo kan Utrecht hoogwaardige technologie ontwikkelen. Maar we zullen deze ook moeten produceren en onderhouden. Lager opgeleide werknemers zijn van groot belang voor het economische systeem. Hiertoe investeren we gebiedsgericht en sectorgericht in een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. We kiezen voor onderwijs op werklocaties, zodat er een sterkere wisselwerking ontstaat tussen het bedrijfsleven (het midden- en kleinbedrijf en het onderwijs).

We stimuleren kansrijke sectoren met toekomst. Daarbij denken we ook aan onze inwoners met een lager inkomen of opleidingsniveau. Gekoppeld aan Healthy Urban Living kan men denken aan toerisme en recreatie, dienstverlening, verzorging/zorg, horeca, logistiek, techniek, kleinschalige industrie, verduurzaming van de gebouwde omgeving en landbouw.

Dit zijn onze keuzes:

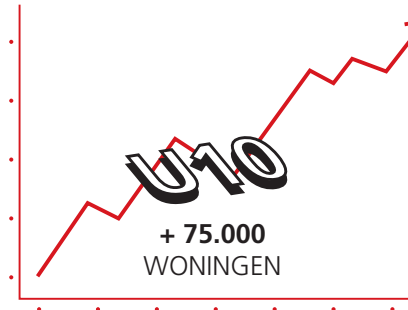
- We faciliteren de hoogwaardige maakindustrie, slimme logistiek en andere innovatieve bedrijven op diverse hoogwaardige bedrijventerreinen aan de west- en zuidkant van onze regio.
- We willen de potentie voor de kenniseconomie, zoals die van het Utrecht Science Park en omgeving en Nyenrode, ten volle benutten. Andere toplocaties in de regio zijn het Stationsgebied Utrecht (Central Business District) en de Utrechtse binnenstad (beleving en toerisme).
- We verbeteren de aansluiting en samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Daarbij hebben we niet alleen oog voor de aansluiting met het mbo, hbo en wo, maar ook voor groep niet- of lager opgeleiden. We richten ons daarbij specifiek op de sectoren toerisme, dienstverlening, verzorging/zorg, horeca, logistiek, kleinschalige industrie, techniek, verduurzaming gebouwde omgeving en landbouw in combinatie met recreatie.
- We trekken samen op bij de vestiging van bedrijven of kennisinstellingen en doen gezamenlijk acquisitie. Daarbij krijgt een zo groot mogelijke arbeidsparticipatie prioriteit.
- We kiezen voor bedrijventerreinen die zich helder van elkaar onderscheiden met een duidelijk profiel. We zetten daarbij in op regionale complementariteit.
- We maken onderling afspraken over de ontwikkeling van retail en voorzieningen, en wel zo dat dit leidt tot sterke stads- en dorpscentra.

ZORG VOOR
BETAALBARE WONINGEN
IN DE HELE REGIO

STIJGENDE PRIJZEN

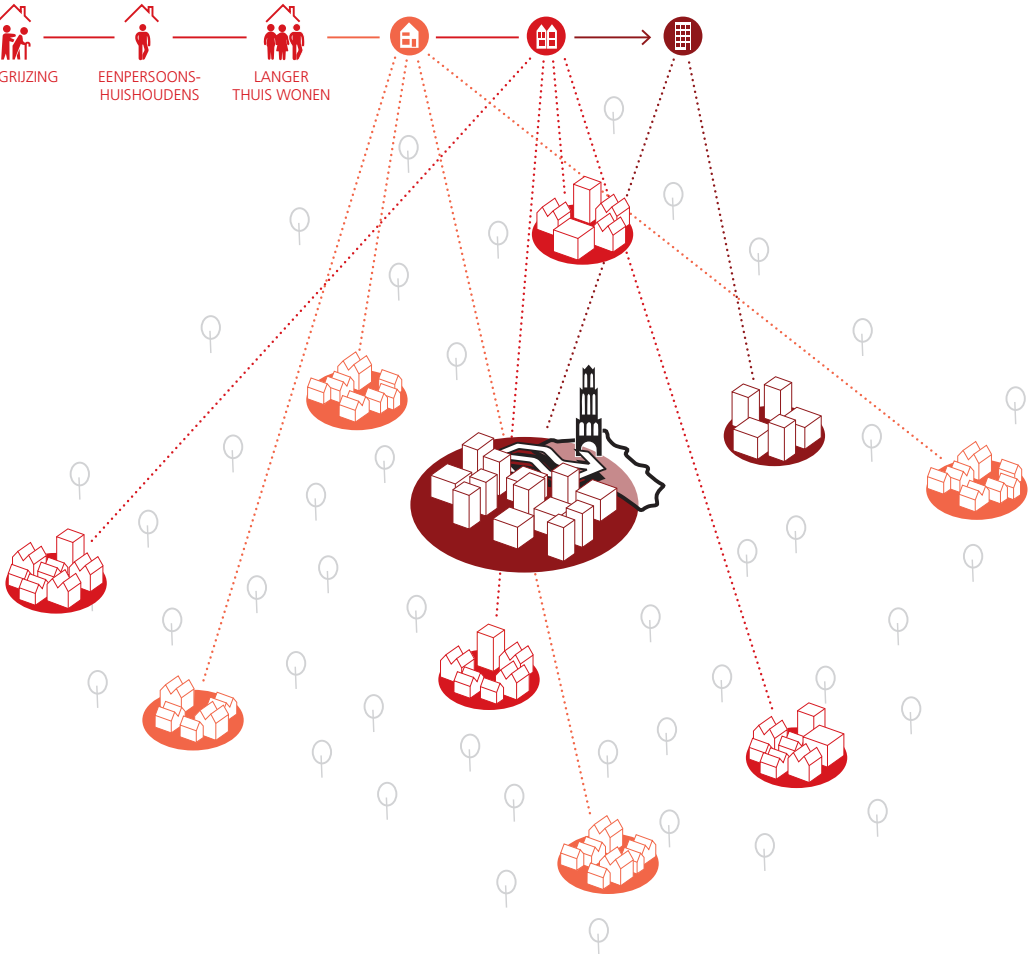

DORPS

KLEIN
STEDELIJK

CENTRUM
STEDELIJK

VERGRUIZING
EENPERSOONS-
HUISHOUDENS
LANGER
THUIS WONEN

Menselijke maat

Bunnik is de gemeente van de menselijke maat en groen in de regio, waar mensen zich gekend en (h)erkend worden.

- *Strategische agenda Bunnik*

Toekomstbeeld #3.

We kiezen voor een ongedeelde regio met voldoende woningen voor alle doelgroepen.

In de regio Utrecht zijn tot 2040 nog zo'n 75.000 nieuwe woningen nodig om de gewenste en voorspelde groei te kunnen faciliteren. Dat is niet alleen van groot belang voor onze economische ontwikkeling, maar ook vanwege de betaalbaarheid van de woningvoorraad. Er is zowel vraag naar dorps en kleinstedelijk wonen in de regiokernen, als naar (centrum)stedelijk wonen in de stad. De hoge druk op de woningmarkt is af te lezen aan de stijgende prijzen van koopwoningen en de toenemende wachttijden voor een sociale huurwoning. Een steeds groter deel van de woningvoorraad dreigt onbetaalbaar te worden voor mensen met een lager inkomen. Er is veel vraag naar goedkopere woningen, in alle delen van de regio.

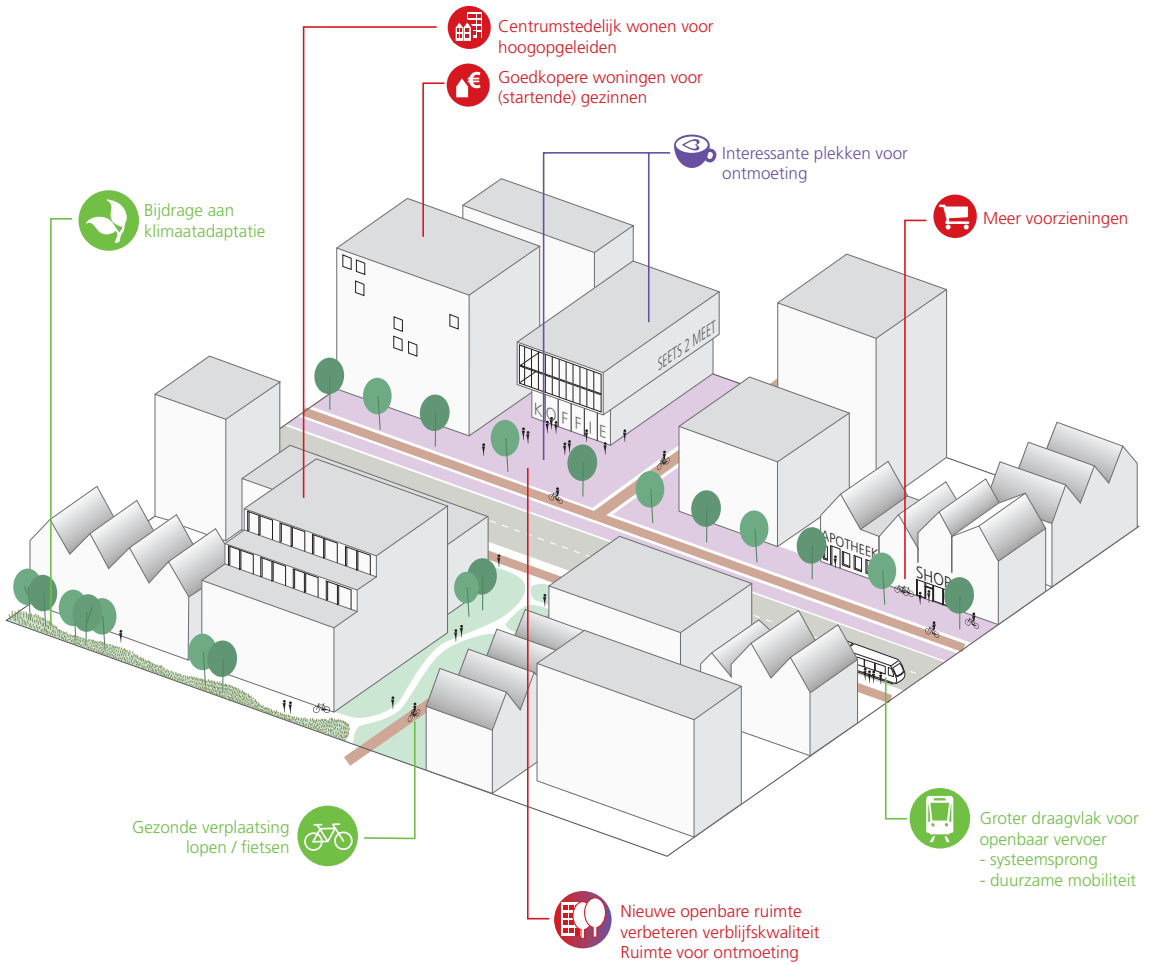
Regionale solidariteit is een belangrijk principe in ons woonbeleid. Iedere gemeente in de regio biedt ruimte voor sociale huurwoningen. De doorstroom uit de maatschappelijke opvang en het toenemende aantal statushouders als gevolg van de vluchtelingeninstroom zorgt daarbij voor extra druk. Dat kan verdere segregatie in de hand werken, iets wat we per se willen voorkomen.

Flexibiliteit is nodig. Onafwendbare demografische ontwikkelingen zorgen ervoor dat we onze woningvoorraad daarop flexibeler zullen moeten afstemmen: de toename van eenpersoonshuishoudens, de vergrijzing van de bevolking en het gegeven dat ouderen langer thuis (moeten) blijven wonen.

Duurzaamheid is een kernbegrip. Een gezonde stedelijke woonomgeving betekent dat de woningvoorraad duurzaam moet zijn of worden. We investeren daarom in de kwaliteit en duurzaamheid van de bestaande woningvoorraad en geven op die manier ook een impuls aan innovatieve duurzame bedrijven uit de regio.

Dit zijn onze keuzes:

- We kiezen ervoor om de behoefte aan nieuwe woningen in de regio te accommoderen.
- We kiezen voor voldoende betaalbare woningen in iedere gemeente, zowel voor lage als middeninkomens.
- We passen de woningvoorraad aan met het oog op onafwendbare demografische ontwikkelingen: toename van eenpersoonshuishoudens, vergrijzing en het gegeven dat ouderen langer thuis blijven wonen.
- We investeren in de kwaliteit en duurzaamheid van de bestaande woningvoorraad en geven op die manier een impuls aan innovatieve duurzame bedrijven uit de regio.

Toekomstbeeld #4.

We groeien, met voorrang, op binnenstedelijke locaties. Dat leidt tot kwaliteit en interactie.

Binnenstedelijk groeien, niet in uitleglocaties. De omvangrijke regionale woningbouwopgave realiseren we met voorrang binnen bestaand stedelijk gebied en binnen de dorpen, niet door te bouwen op grote uitleglocaties. Het landschap in de regio is van grote economische en maatschappelijke betekenis. Het wordt daarom gevrijwaard van omvangrijke woningbouwopgaven. We onderzoeken in hoeverre de verwachte vraag van 75.000 woningen tot 2040 in het bestaande stedelijke gebied van de U10 kan worden opgevangen. De kwaliteit van het stedelijk gebied moet daarbij wel gewaarborgd blijven.

De agglomeratiekracht van de regio wordt versterkt. Dat doen we door bewust in te zetten op knooppuntontwikkeling. Ieder knooppunt heeft een eigen programma ten aanzien van voorzieningen, de woningproductie en een goed netwerk met andere knooppunten. Voor kleine kernen kiezen we voor maatwerk. Daarbij is er ruimte om kleine aantallen woningen – nodig voor de omvang van de bevolking en draagvlak voor voorzieningen – buiten de rode contouren te realiseren.

Minder monofunctionele bedrijventerreinen. Door schaalverkleining en functiemenging neemt het aantal monofunctionele bedrijventerreinen af. Door dergelijke locaties te transformeren neemt de verblijfskwaliteit van onze kernen toe. De A12-zone (grootweg het gebied tussen de knooppunten Oudenrijn en Lunetten) beschouwen we als strategische ontwikkelzone voor de langere termijn.

Hoogwaardige openbare ruimte. Bij binnenstedelijk en binnendorps bouwen waken we ervoor steden en dorpen volledig vol te bouwen. We creëren juist een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte en goede parken. De openbare ruimte bepaalt in grote mate of mensen zich prettig voelen, is een belangrijke vestigingsplaatsfactor en biedt interessante locaties voor ontmoeting, bewegen, interactie of juist rust. Het toenemende aantal zzp'ers in de regio vraagt om multifunctionele openbare ruimtes waar ze ruimte vinden voor werk en ontmoeting. Ook in dorpskernen zijn deze voorzieningen nodig.

Anticipatie op klimaatverandering. We bereiden onze stads- en dorpskernen voor op klimaatverandering. Dat doen we door werk te maken van maatregelen tegen hittestress, verdroging en wateroverlast, door het waterbergend vermogen te vergroten

Maximahaven, IJsselstein

Defensierrein, Woerden

Transformatie kantoren

De gemeente Nieuwegein stimuleert de omvorming van leegstaande kantoren naar andere bestemmingen. En met succes. In het afgelopen jaar kreeg 14.000 m² kantoor in Nieuwegein een nieuwe bestemming als woning.

'Nieuwegein heeft met de succesvolle kantoortransformaties aangetoond dat dit een kwalitatief goede en breed geaccepteerde woonvorm is. Wonen in kantoren is aantrekkelijk voor diverse doelgroepen, de markt pakt deze trend op en het draagt bij aan het vitaal houden van onze stad'.

Maximahaven, IJsselstein

Transformatie-opgave

Nieuwegein loopt voorop in de transformatie van kantoren naar woningen en woningen naar levensloopbestendige woningen.

- *Raadsreactie gemeente Nieuwegein*

Binnenstedelijk bouwen

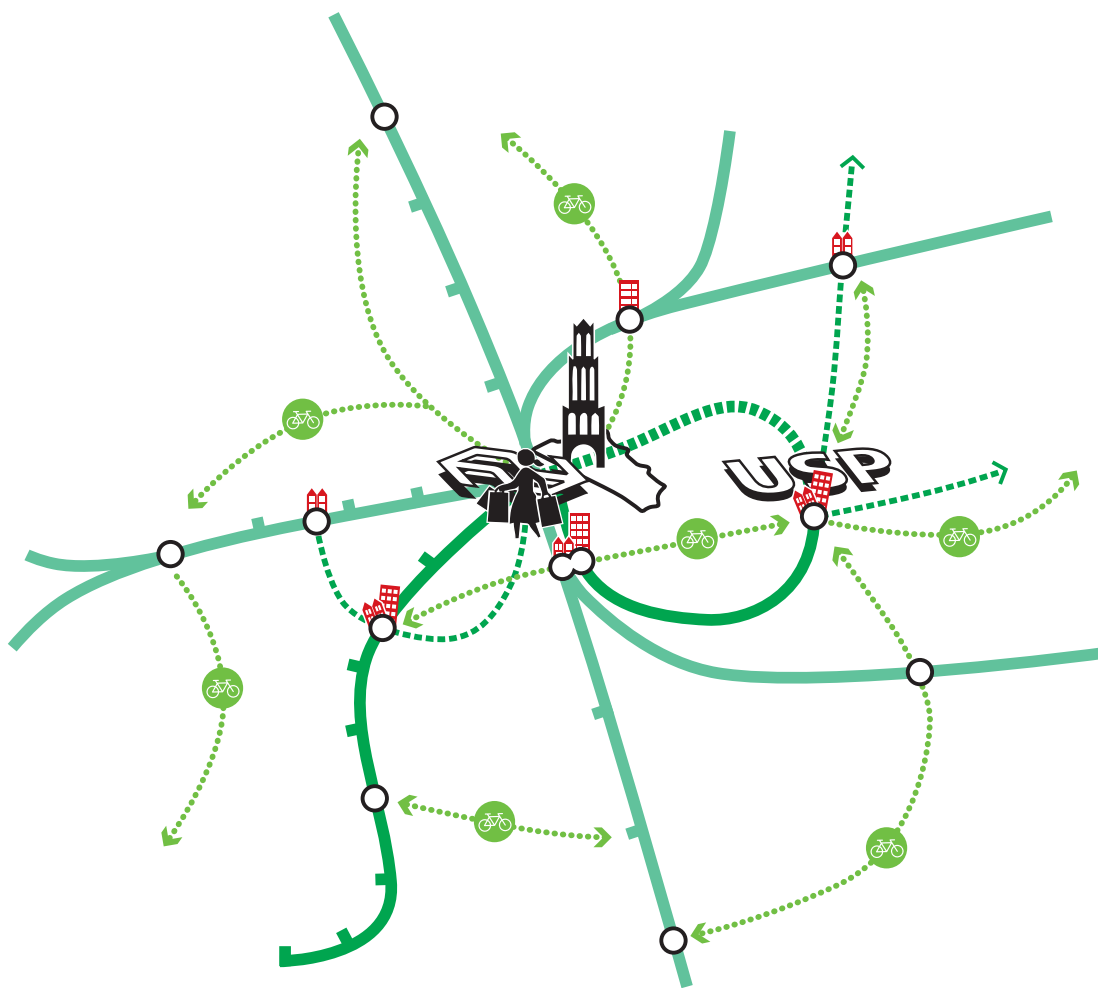
Utrecht kan als voorbeeld fungeren voor andere gemeenten, met betrekking tot binnenstedelijke ontwikkeling.

- *Raadsreactie gemeente Utrecht*

en de doorstroming te verbeteren. Recreatiezones kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Dankzij intergemeentelijke en interdisciplinaire samenwerking kan de behoefte aan recreatiemogelijkheden, stadslandbouw, natuurontwikkeling, toerisme, cultuurhistorie of waterberging worden gecombineerd met kwaliteitsverbetering van de stadsrandzones. Ook kunnen we de samenhang tussen stad en land versterken.

Dit zijn onze keuzes:

- We stimuleren de functie van de regio als ontmoetingsplaats. Dat doen we door interactiemilieus te creëren met de bijbehorende voorzieningen: horeca, flexibele werkplekken, cultuur. Nieuwe grootschalige ontwikkellocaties zijn gesitueerd nabij OV-knooppunten, zodat een wisselwerking kan ontstaan tussen duurzame mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en een intensief ruimtegebruik.
- We kiezen met voorrang voor binnenstedelijk en binnendorps bouwen, boven uitbreiding. Zo sparen we het landschap en versterken we de groene omgeving. We ontwikkelen geen nieuwe grootschalige uitleglocaties.
- We transformeren de gebouwde omgeving:
  - door transformatie en/of sloop-nieuwbouw van kantoren, oude bedrijfspanden of maatschappelijk vastgoed;
  - door transformatie naar (onder andere) wonen, hotels, hedendaagse bedrijfspanden.
- We kiezen voor de A12-zone als strategische (binnenstedelijke) ontwikkellocatie.
- We kiezen voor openbare ruimte en parken met kwaliteit, die ontmoeting, bewust gezond leven en bewegen mogelijk maken. We zorgen er daarbij voor dat het klimaatadaptatief vermogen van het stedelijk netwerk groter wordt, en dat de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte en het groen wordt verbeterd.
- We verbinden stad en land, ieder met hun eigen kenmerkende kwaliteiten, zodat ze gezamenlijk een bijdrage kunnen leveren aan de gekozen koers: Healthy Urban Living.

Toekomstbeeld #5.

We geven voorrang aan duurzame mobiliteit.

Een systeemsprong in de mobiliteit is noodzakelijk. Het toenemende belang van ontmoeten en interactie en de regionalisering van de economie leiden tot een toenemend aantal verplaatsingen. Dat komt nog bovenop de mobiliteitsgroei die het gevolg is van bevolkingsgroei en de toenemende populariteit van de stad. Deze ontwikkelingen maken een systeemsprong in de afwikkeling van de mobiliteit noodzakelijk, met name op plekken waar de stedelijke massa en/of drukte toeneemt. Door zo'n systeemsprong is het mogelijk om bestaande openbaar vervoer- en fietsnetwerken te intensiveren en op te schalen. Op plekken met minder massa zal de auto nog steeds een belangrijke rol spelen. Waar dit zo is, stimuleren we zoveel mogelijk elektrisch vervoer of innovatieve vervoerswijzen. De mobiliteitsbehoefte die voortkomt uit nieuwe ontwikkelingen stemmen we op regionaal schaalniveau af.

De mobiliteitsvraag wordt in toenemende mate flexibel. Mobiliteit verandert: we gaan van bezit naar gebruik, en naar het combineren van verschillende modaliteiten (fiets, openbaar vervoer en auto-deelconcepten). De vraag naar gemak en comfort neemt toe. De manier van verplaatsen is relatief van minder belang dan de aanwezigheid van de goede verbinding. Dat vraagt om slimme oplossingen voor de optimalisatie van vervoersnetwerken, intensivering van frequenties en om betrouwbare en comfortabele verbindingen.

We zoeken naar een nieuwe balans tussen bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. We kiezen voor logische routes voor elke vervoersmodaliteit, waarbij de dichtheid van een gebied bepaalt welke modaliteit prioriteit krijgt. We verwerken niet meer dan een gebied aan. In gebieden met een hoge dichtheid is dat lopen, fietsen en openbaar vervoer; elders is dat automobilititeit. Met deze aanpak stimuleren we gezonde en ruimte-efficiënte mobiliteit. De mobiliteitsgroei die het gevolg is van de stedelijke verdichtingsopgave, vangen we op door een mobiliteitssprong die gericht is op lopen, fietsen en openbaar vervoer. Ruimtelijke intensivering, bijvoorbeeld rond knooppunten en regionale kernen, biedt kansen voor duurzame en efficiënte mobiliteit omdat het draagvlak voor gebruik van het openbaar vervoer breder zal worden.

Nieuwe voorzieningen: dichtbij knooppunten. Nieuwe voorzieningen, 'publiekstrek-ers' en nieuwe woningen ontwikkelen we zoveel mogelijk dichtbij goed bereikbare knooppunten, juist ook buiten het centrum van Utrecht. De vervoersstromen nemen met name tussen deze knooppunten in intensiteit toe. Ze vervullen een rol in de tangentiële verbindingen tussen de verschillende regionale kernen en de stad. Zo kan de druk op de Utrechtse OV-terminal deels worden verlicht.

Parkeerwijzers voor fietsers

Utrecht voerde afgelopen jaar een systeem in dat aangeeft aan hoeveel plaatsen er nog vrij zijn in openbare fietsenstallingen - zoals bij parkeergarages voor auto's. Onder het motto "Utrecht wereldfietsstad" neemt de gemeente maatregelen om het fietsen te promoten, zoals het aanbieden van fietsenstallingen waar mensen hun fiets 24 uur gratis en bewaakt mogen stallen en het constant verbeteren en uitbreiden van fietspaden.

Utrechtse wereldprimeur Vehicle-to-Grid groeit uit tot regionaal energiesysteem.

Op vrijdag 27 november zetten wethouders uit vijftien gemeenten uit de regio Utrecht hun handtekening onder de ambitie om dit uit te bouwen tot een regionaal energiesysteem. Vehicle-to-Grid is een initiatief van onder andere de gemeente Utrecht, netbeheerder Stedin, GE Benelux, Vidyn, Economic Board Utrecht en LomboXnet.

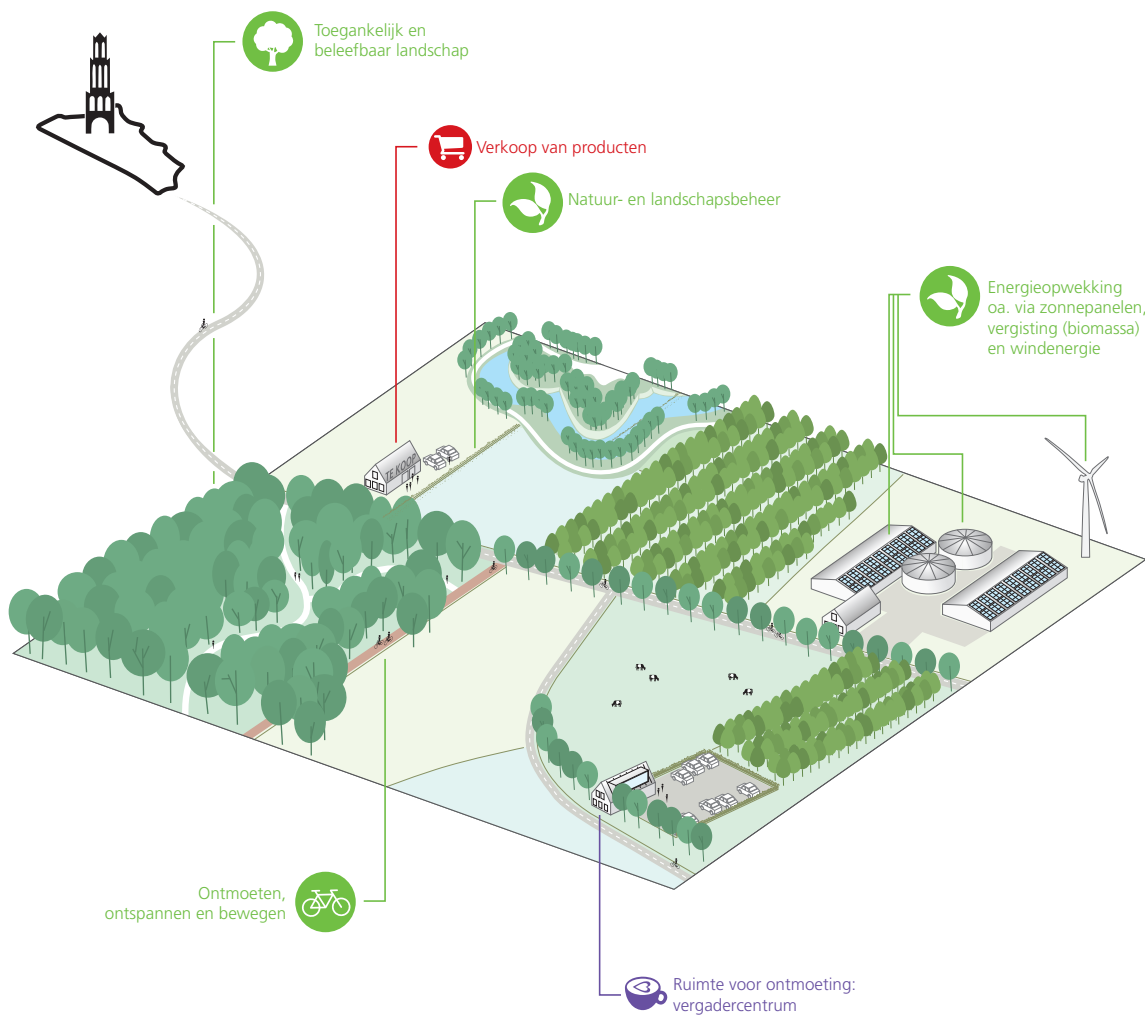
Ook de logistiek en (stads)distributie is sterk in ontwikkeling. We kiezen bewust voor duurzame en efficiënte systemen. Daarmee verbeteren we niet alleen de leefbaarheid en bereikbaarheid van onze woonkernen en economische kerngebieden. Ze kunnen ook als toonbeeld dienst doen van Healthy Urban Living.

Dit zijn onze keuzes:

- We kiezen voluit voor de verbetering van de bereikbaarheid, omdat dit één van de kernkwaliteiten is van de regio, de ontmoetingsplaats van Nederland.
- We kiezen voor een systemsprong in onze bereikbaarheid. Daarbij geven we voorrang aan het gebruik van openbaar vervoer en fiets boven het gebruik van de auto. Op plekken met weinig massa blijft de auto een belangrijke rol spelen.
- We concentreren nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen bij goed bereikbare OV-knooppunten.
- We kiezen voor een duurzaam en slim regionaal mobiliteitssysteem:
  - Een slim mobiliteitsnetwerk: flexibel, betrouwbaar, comfortabel.
  - Een opgeschaald regionaal fietsnetwerk.
  - Mobiliteitsmanagement, in combinatie met optimalisatie van het verkeersnetwerk.
  - Verbeterde faciliteiten voor elektrisch vervoer, zowel voor fiets, OV als auto.
- We stimuleren verduurzaming en ‘verslimming’ van (stads)distributie en onze logistieke sector.
- We zetten in op een gezamenlijke lobby naar het Rijk (MIRT) om de bereikbaarheid van onze regio te versterken.

Fietsstad

Houten wil de plek zijn in de regio waar geëxperimenteerd wordt met de E-Bike, kleinschalig vervoer en andere duurzame mobiliteitsvormen
- *Raadsreactie Houten*

Toekomstbeeld #6.

Groen, landschap en cultuurhistorie leveren een onmisbare bijdrage aan de stedelijke regio.

Een kernwaarde van de Utrechtse regio is de nabijheid van natuur en landschap en cultuurhistorische waarden van hoog niveau. Die kernwaarde wordt beschermd en versterkt. Natuur en landschap moeten goed bereikbaar zijn voor recreanten. Binnen en buiten de steden en dorpen is volop beleefbare natuur. Er zijn goed bereikbare en beleefbare landschappen en parken. We zorgen dat meer toeristen de weg naar onze regio weten te vinden.

Bewoners en bezoekers kunnen elkaar ontmoeten, ontspannen en voldoende bewegen. Het groen in de regio draagt bij aan het hoogwaardige leefmilieu, gelukkige bewoners en een goed vestigingsklimaat. Het buitengebied maakt zo deel uit van de multifunctionele leef- en werkomgeving. In het buitengebied is de agrarische functie nog steeds van groot belang. Het is een economisch sterke functie en draagt bij aan het behoud van het landschap. De beleving van dat landschap is belangrijk.

Agrarische bedrijven ontwikkelen nevenactiviteiten zoals recreatie, zorgtaken, verkoop van producten aan de consument, natuur- en landschapsbeheer, educatie en energieopwekking. Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden gebruikt voor natuurbeheer, recreatie, wonen en kleinschalige bedrijvigheid, passend binnen het landschap en op een manier die bijdraagt en het duurzame beheer van dit landschap.

Klimaatadaptatie krijgt veel aandacht. Het groen in en om de kernen levert een belangrijke bijdrage aan de noodzakelijke klimaatadaptatie in het stedelijk gebied. Groene daken en gevelbegroeiing helpen om hittestress te verminderen. We bereiden ons voor op de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling en passen daar onze ruimtelijke keuzes en investeringen op aan. Uiterlijk in 2020 zijn de gemeenten en hun partners het eens over een samenhangende aanpak van deze opgave.

Dit zijn onze keuzes:

- We streven naar een aantrekkelijke, gezonde en duurzame leefomgeving. Het landschap speelt daarin een onmisbare rol. Daarom verbeteren we de beleefbaarheid voor recreanten en toeristen van omringende landschappen, met aandacht voor de cultuurhistorie waarde.

Fort Werk aan de Korte Uitweg

Het Fort Werk aan de Korte Uitweg, onderdeel van de Hollandse Waterlinie, is door zorgorganisatie Reinaerde prachtig gerenoveerd. Een groep mensen bestaande uit medewerkers, vrijwilligers en mensen met een beperking zijn aan de slag gegaan om het Fort weer netjes te beheren. Het heeft haar authenticiteit van het Fort behouden aangevuld met moderne faciliteiten. Kortom Fort Werk aan de Kort Uitweg is met inzet van zorgorganisatie Reinaerde omgetoverd tot een multifunctionele plek waar iedereen naar hartenlust kan genieten.

Local2Local

Local2Local is een boerencollectief uit de Kromme Rijnstreek, Utrechtse Heuvelrug, Betuwe en het Eiland van Schalkwijk dat de handen ineen heeft geslagen om eerlijk en gezond lokaal voedsel in de regio bereikbaar te maken. Zij zijn trots op hun heerlijke, gezonde en eerlijke producten en zij willen een belangrijke speler worden in de Utrechtse regionale voedselmarkt.

- De agrarische sector is belangrijk voor het behoud van de landschappen. Een verbrede landbouw kan het economisch draagvlak van de agrarische bedrijven steunen.
We ontwikkelen nieuwe samenwerkingsvormen met terreinbeherende organisaties (natuur en recreatie) zodat gebieden duurzaam kunnen worden beheerd.
- We gaan het groen, de landschappen en onze cultuurhistorische waarden meer vermarkten als unique selling point van het vestigingsklimaat, en ten behoeve van recreatie en toerisme.
- We bereiden ons voor op de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling.
- We streven naar een goed evenwicht tussen behoud en beheer van de landschappelijke kwaliteiten en de ruimtelijke consequenties van de energietransitie.
- We zetten ons in voor duurzame innovatieve landbouw als beheerder van ons open landschap en als aanbieder van eerlijke producten op de regionale markt.

Sociale samenhang

IJsselstein heeft een sterke sociale samenhang. Dit blijkt uit het actieve verenigingsleven en tal van evenementen.

- *Raadsreactie gemeente IJsselstein*

Agrarische innovatie

In de agrarische sector vinden voortdurend innovaties plaats. De combinatie van agrarische bedrijven met toeristische activiteiten kan kansen bieden.

- *Raadsreactie Vianen*

